

Landschap moet basis zijn voor ruimtelijke kwaliteit in de A7-zone

De Friezen gooien hun goud weg

De A7 is uniek: waar vind je een weg die zo veel verschillende typen landschap doorsnijdt? Voor de automobilist wordt de ene na de andere soort omgeving aaneengeregen - als er tenminste geen schreeuwerige bedrijfsdozen zijn neergezet pal langs de snelweg. En dat gebeurt nogal eens. Daarmee gooit een provincie zijn goud weg.

Opinie

PETER DE RUYTER EN JONAS STROUS

De Friezen hebben met hun landschap goud in handen. Maar wordt er met dat landschap wel zorgvuldig genoeg omgegaan? Zoals langs vele snelwegen in Nederland vinden langs de A7 in Fryslân uitwisselbare ontwikkelingen plaats. Anonieme bedrijvendezen, verkocht als zichtlocatie, onttrekken het gevarieerde Friese landschap aan het beeld. De bedrijventerreinen staan enerzijds symbool voor de economische dynamiek en voorspoed in de regio, maar voegen anderzijds niets toe om de regio in kwalitatieve zin te profileren. Sterker nog, vanwege onverschilligheid ten opzichte van ontwikkelingen langs de snelweg dreigt hét kapitaalgoed van de provincie, het landschap, verwanseld te worden. Hoe de onverschilligheid te keren?

In opdracht van de betrokken gemeenten en de provincie Fryslân is in 2005 door Bureau Alle Hesper een studie verricht naar de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit in A7 Landstad Fryslân. Zeer recent is het onderzoek gepresenteerd aan raads- en Statenleden in het Abe Lenstra stadion.

Leidraad bij alle ontwikkelingen dient de rijkdom van het landschap te zijn. Het bijzondere van de A7 in Fryslân is dat, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de A6 of de A32, deze snelweg een reeks van landschapstypen doorsnijdt. De A7 rijgt het kleigebied, het merengebied, het veengebied en het hoger gelegen zandgebied aan. Die rijkdom van het palet is uniek in Nederland, en die moet de basis zijn voor

elke toekomstige verandering in A7 Landstad Fryslân. Een bedrijventerrein bij Sneek moet er dus anders uitzien dan een bedrijventerrein bij Heerenveen.

Het begrip ruimtelijke kwaliteit kent vele gezichten. Wij zien ruimtelijke kwaliteit als een complementair begrip. Zoals zwart bestaat bij de gratie van wit, zo bestaat snelheid bij de gratie van traagheid. Anders gezegd: als alles snelheid heeft, heeft snelheid geen betekenis meer. In de kleurenleer heeft het begrip complementariteit niet alleen een aanvullende, maar ook een versterkende betekenis. De kleur rood wordt bijvoorbeeld intenser ervaren als deze wordt gezet naast de kleur groen en omgekeerd.

Doorgeredeneerd dient ontwikkeling binnen A7 Landstad Fryslân behalve op dynamische kwaliteiten ook gebaseerd te zijn op minder dynamische kwaliteiten. Juist de overgangen tussen hoogdynamische gebieden en hun laagdynamische omgeving verdienen aandacht. Dit betekent dat ook voor de gebieden die relatief weinig veranderen een actief beleid moet worden gevoerd met uitspraken over de mate en kwaliteit van ontwikkeling en de randvoorwaarden die daarbij horen. Vertaald naar de A7-zone: de gemeente Heerenveen (rood en dynamisch) Opsterland (groen en minder dynamisch) nodig én omgekeerd. De rust van het beekdal van het Koningsdiep wordt optimaal ervaren als je de drukte van knooppunt Heerenveen achter je hebt gelaten.

Ruimtelijke kwaliteit is bij uitstek een begrip dat is gerelateerd aan beleving en waarneming door de mens. Juist in het Friese landschap met zijn grote toeristisch-

recreatieve kwaliteiten vindt de beleving van het landschap plaats door verschillende typen gebruikers. Gebruikers die zich op het water van de Langweerderwielen bevinden, bewoners die fietsen in de omgeving van het lommerrijke Beetsterzwaag of zij die in een auto voortsnellen over de A7.

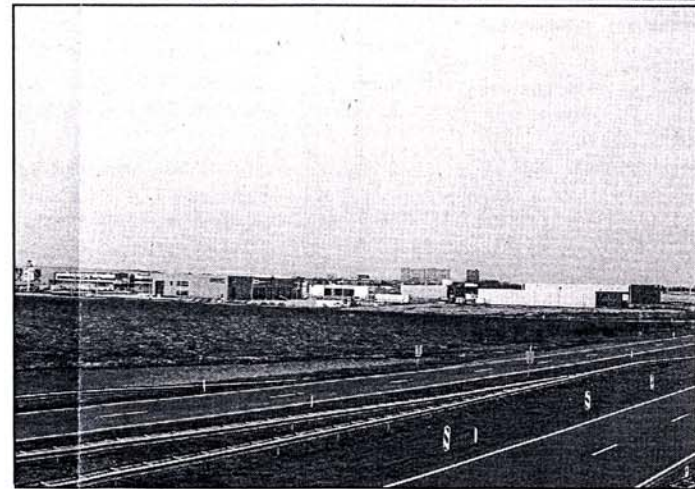
De verschillende snelheden van waarneming stellen andere eisen aan de invulling, het programma voor het landschap. Hoe korter de tijd en de afstand, des te beperkter de waarneming zal kunnen zijn. Dit geldt in veel situaties in Nederland voor de situering van bedrijventerreinen langs de snelweg. Veelal staan de bedrijven pal op de weg (voorbeeld A7-zone: Heerenveen-West, het oude gedeelte), waardoor vanuit de auto de bedrijventerreinen op je af komen en alleen vluchtig kunnen worden waargenomen. Andersom betekent dit dat hoe groter de tijd en de afstand, hoe intenser je iets kunt beleven en zien. Een voorbeeld daarvan is de beleving van het coulissenlandschap ten zuiden van Beetsterzwaag vanaf de fiets. Tijdens een fietstocht is dit prachtige landschap optimaal te ervaren.

Achterkanten

De bovengenoemde constatering heeft met name consequenties voor de verschijningsvorm van objecten op een 'kruispunt van snelheden'. In Nederland bestaat de neiging om bedrijfsgebouwen (zichtlocaties) alleen een gezicht richting de snelweg te geven (de hoogste snelheid). De andere zijdes van een bedrijventerrein zijn al snel achterkanten richting het omringende landschap (de lagere snelheden). Juist in Fryslân, waar het landschap het kapitaalgoed is, zou hier veel zorgvuldiger mee moeten worden omgegaan.

Een goed bedrijventerrein, maar ook een goede woningbouwlocatie, heeft meerdere gezichten, meerdere voorkanten die vanaf verschillende zijdes met verschillende belevingsniveaus optimaal te ervaren zouden moeten zijn.

Het besef en het bewustzijn van

Landschapsmakers moeten snappen dat een bootjevaarder heel andere dingen ziet dan een snelwegberijder. Foto's: Alle Hesper Architecten

bovenstaande aspecten, in hun onderlinge samenhang, kunnen in belangrijke mate bijdragen aan de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit in de regio. Het landschap is de basis, te sturen valt op toekomstige invulling en wijze van beleving. Alleen zo zal ons inziens de schoonheid van A7 Landstad

Fryslân zijn gewaarborgd en verder ontwikkeld kunnen worden.

Peter de Ruyter en Jonas Strous zijn als respectievelijk landschapsarchitect en stedenbouwkundige verbonden aan Bureau Alle Hesper in Haarlem. Voor het onderzoek met voorbeelden en belevingsfilmpjes: www.a7landstadfryslan.nl